

מאתר האש

פסקי הלכות ודברות קודש ממרן הגרש"א שטרן שליט"א בעל השביבי אש

פרשת ואתחנן - נחמו תשי"פ

רפצויות פזוזה

מאור העינין
שביבי אש על הרגורה

תלמוד תורה ברלינה
או בצפרא

וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך (ו, ט)

הנה יש לדון בגדרה של מצות מזוזה האם היא מתירה את הדיור בבית ואסור לדור בבית שאין מזוזה קבועה בפתחו, או שהיא כמו מצות ציצית בבגד דליכא איסורא ללבוש ארבע כנפות בלא ציצית, אלא להלבישה מחייבתו במצות הטלת ציצית וכן הבית מחייבו במצות מזוזה ואין כאן איסור אלא ביטול מצוה בשב ואל תעשה.

א. והנה בשו"ת אבני נזר (יור"ד סי' שפא) דן בזה ודעתו היא דבאמת קביעת המזוזה היא מתרת את הדירה בבית ובלעדה יש איסור לגור בבית זה, ורק בציצית החיוב חייל לאחר העטיפה והלבישה הוא דאמרינן דאין איסור לבישת בגד ללא ארבע כנפות ציצית, כיון שבשעת הלבישה אכתי ליכא חיובא, כן דייק האבנ"ז מדברי בעל תוס' הרא"ש ביבמות (דף ז: ע"ב) דכתב לענין ציצית דמשו"ה חשיב שב ואל תעשה משום שהחיוב חל רק לאחר שהוא כבר לבוש בבגד, ומטעם זה מיייתי ליה לפסק הריצב"א דאם נפסק הציצית מבגדו בשבת אינו חייב לפשטה, עיי"ש.

ונקט בעל האבני נזר דהיינו דוקא גבי בגד הוא דאמרינן דחלות החיוב הוא לאחר הלבישה אבל בבית דעם כניסתו מיד חייל עליה חיובא בודאי דאסור לו ליכנס ובאיסורא קאי, עכ"ד. ובאמת אין הדברים מוכרחים דכשם דנקט הרא"ש דכסותך הכוונה שאתה לבוש בה כך גם הך קרא דביתך נמי מתפרש בית שאתה גר בה, ואין כל הכרח לחלק ביניהם. ובאמת הדברים מפורשים להדיא במרדכי, (הלכות קטנות סי' תקמ"ד), דליכא איסורא לדור בבית שאין מזוזה ומבואר להדיא דפשיטא ליה לדמותם אהדדי, וכמו שהעיר האבני נזר גופיה בסוף אותה תשובה וכדעתם הגדולה של ה"ח והפרמ"ג שהובאו בתחילת התשובה, עיי"ש.

והכי איתא נמי להדיא בשו"ת מהר"ח או"ז (סי' סא) שכתב: "וכן נראה דדמי [ציצית] לעשיית מעקה ומזוזה, דלא אשכחנא שיצא אדם מביתו עד שיעשה מעקה ומזוזה וכו'", וכ"כ במג"א (סי' יג סק"ח). [ובתר הכי דעתו נוטה לומר דבציצית אסור ללבוש לכתחילה ללא ציצית והדברים צ"ע ועיין בהערות שם]. ומיהו במה שכתב דחובת מצות מעקה נמי דמיא למזוזה וליכא איסורא למידר בבית שאין בו מעקה בהא מילתא איכא לעיוני טובא, דלפום ריהטא כיון דבמעקה איכא נמי לאו דלא תשים דמים בביתך ונמצא זהדר בבית ללא מעקה עובר באיסור לא תעשה וכיון שכן בודאי דאיכא איסור גמור ועליו לצאת מן הבית וצ"ע. [ובאמת מצינו דנחלקו החזו"א והנצי"ב אי איכא איסורא לדור בבית שאין לו מעקה ועיין להלן פרשת כי תצא בזה].

ונראה לענ"ד פשוט דאפילו כשיש לו בית אחר שיש בו מזוזה נמי ליכא איסורא לדור באותו הבית שאין בו מזוזה, דכל בית ובית הוא מצוה בפני עצמה ומה שיש לו בית אחר אינה סיבה לאסור עליו את הדיור בבית זה, וכמו דלא נאסור עליו לבישת בגד זה משום שיש לו בגד אחר עם ציצית בכנפיו, דכל בגד ובגד הוא מצוה באנפי נפשיה.

ובאמת בקרבן העדה (פ"ד דמגילה ה"ב) כתב לבאר הא דאמרינן התם בירושלמי דמזוזה נוהגת בשבת וי"ט, דהיינו דאיכא איסורא למידר בדירה שאין בה מזוזה וכבר תמה עליו הגאון רבי מרדכי בנט זצ"ל בביאורו על המרדכי שם ודבריו נסתרים מדברי המרדכי והמהר"ח או"ז הנ"ל, ומצאתי שהעיר בכ"ז בעל המנחת פתים (או"ח סי' יג ס"ג), יעויין שם בזה. ועיין פרמ"ג (או"ח סי' לח מ"ז סקט"ז) והובא בפ"ת (יור"ד סי' רפה סק"א).

והנה הגרמ"ב שם העלה מילתא חדתא דנהי דבאמת אין נחשב לביטול מצות ציצית אלא לאחר הלבישה גרידא, אבל אמת הוא דאם יהא ציצית בבגדו בשעת הלבישה יהא לו לאלתר דין קיום מצוה ולכן היה לה שפיר בעידנא לענין דין עשה דוחה לא תעשה ובכך הוא מיישב את קושית השאג"א שתמה איך איכא תורת דחיה בכ"ג, יעויין שם היטב בדברי הגאון הנ"ל והדברים צריכים עיון.

ונשאלתי מת"ח אחד איזה דרך ישרה שיבור לו, האם עדיף שי-
למד ברלינה עד מאוחר ויקום בבקר מאוחר, [כמובן שלא יאחר זמן
קריאת שמע ותפילה], או שילך לישון מוקדם ויקום בהשכמה ויל-
מד בצפרא לפני התפילה.

א. והנה ראיתי שאילתא דא בשו"ת ערוגת הבושם ריש או"ח שנשאל בדבר זה
ותלי לה בפלוגתא דנחלקו בה רבותינו האחרונים אי מצוה מן המובחר עדיף, או
זריזין מקדימין למצוות עדיף, דמצד הזריזות בודאי יש להקדים את הלימוד עתה
ולא לדחותו למחר, ואילו מצד ההידור והמצוה מן המובחר הרי מיסתבר דלימוד
בבקר הוא יותר מעולה ומשובח וממילא הוי מצוה מהודרת יותר. [ויל"ע בהקדמת
מון החת"ס לחידושי חולין מבואר להדיא דגבי תורה אליבא דכו"ע זריזות עדיפא, ואל תאמר לכ-
שאפנה אשנה, שמא לא תיפנה, עיי"ש].

ובאמת כשעיינתי בתשובה שם נוכחתי לראות דאיהו מיירי לענין הלימוד ברלינה
שמעלתו גדולה מאד האם ילמד בתחילת הלילה או בסופה, אבל לא איירי כלל
מדחיית הלימוד למחרת בבקר לאחר שכבר האיר השחר והנץ החמה, ומדבריו
שם נראה דפסיקא ליה דאין לדחות הלימוד מהלילה ליום, אלא כל עיקר נדונו
הוא לענין תחילת הלילה או סופה, יעויין היטב בדבריו.

וכנראה דפשיטא ליה דאין לדחות מן הלילה ליום משום שמעלת הלימוד ברלינה
אליה ועדיף טפי, ואולי משום דהוי כמעביר מזמן לזמן, דבודאי ראוי לא לאחר
אלא לקיים את המצוה במועדה ולא לאחרה לזמן אחר, וצ"ע.

ב. והנה נראה לענ"ד דלענין נידון דילן במצות תלמוד תורה ליכא למתלי בהאי
פלוגתא דרבוותא, דנראה דכיון דמצות תלמוד תורה היא קיום מצוה בכל רגע
ורגע ממילא אין מקום לבטל מצוה שמוטלת עליו משום הקיום מצוה שיקיים
בזמן אחר, וכמו שאין לדחות מצות לולב מיום אחד לשני בכדי לקיים את המצוה
בהידור, ואף אם יכול לקיים את המצוה רק פעם אחת נמי אין להתיר לו לדחות
את קיום המצוה דהשתא, ורק לדחותה מבקר לחצות וכדומה, הוא דשרינן להני
דסברי הכי.

ג. איברא דיש מקום לומר דנהי דבלולב לא שרינן למידחי מהאי יומא ליומא
אחריתי, משום דהתם באמת איכא ביטול מצוה במה שאינו נוטל בהאי יומא, אבל
גבי תלמוד תורה, אם האדם יכול ללמוד ארבעה שעות והוא מעדיף ללמוד אותם
בבקר ולא בערב יתכן דאין בכך כל ביטול מצוה, דהרי בפועל ילמוד בהאי יומא
את אותו סכום שעות ודפיין.

ד. ברם לקושטא דמילתא נראה לענ"ד פשוט דבהא מילתא אזלינן בתר כל אחד
לפי תכונות גופו ומזגו ואין למדין מחדא לאידך, וכעין זה מצינו בדברי המאירי
התם בעירובין שכתב דענין קביעות עיקר הלימוד ביום או ברלינה דזה נמי תליא
בכל אחד לפי מזגו בנושאי השינה וכן בשאר הענינים הקשורים לנושא זה, וכל
לבבות דורש ה'.

דברי מוסר והתעוררות - תשעה באב תשע"ד

מעיקרי האמונה הוא לדעת שאנחנו נמצאים עכשיו בגלות, נתרקנו על אדמתנו ואין אנחנו יכולים לעלות ולהראות, לכאוב את השכינתא בגלותא, וכדא' בשו"ע בסי' הראשון צריך ירא שמים להיות מיצר דואג על חרבן בית המקדש. עינינו וליבנו צריכים להיות צופיות למרומים, מתי תמלוך בציון בקרוב בימינו לעולם ועד תשכון. אנו לקה עינינו לקה שיעלינו בשמחה לארצינו ויטעינו בגבלינו.

בתקופה הקשה של הגלות אנו נתונים למשיסה ובכל דור ודור עומדים עלינו לבלותינו והקב"ה מצילנו מידם. אויבנו אינם נחים, שבתם וקמתם כל היום, יום ולילה לא ישבותו מלהגות מחשבות זדון איך להרע ולהציק, לצערינו גם אויבי ישראל מבפנים גם אינם נחים ושוקטים, שיבתם וקמתם כל היום, נגד שארית פליטת בית ישראל, כי הנה אויביך יהמיון ומשנאיך נשאו ראש יתיעצו על צפוניך. והרשעים כים נגרש השקט לא יוכלו, יש תקופות שונות אשר בהם נחלשים קצת הגזירות והצרות ויש רגיעה מסויימת אבל אם עי"ז שוכחים מהגלות ומרגישים בנוח במצב ההווה אז חלילה באה תזכורת נוספות ר"ל ומט" טלטת אותנו טלטלה עזה לזכור כי עדיין לא נושענו ואנחנו עדיין שרויים במצור ובמצוק וצריך לישא עין למרומים ולבקש: ממקומך מלכינו תופיע ותמלוך עלינו כי מחכים אנחנו לך, לצערינו נותנים לנו שוב תזכורות קשות וכואבות להזכירנו כי אנחנו שרויים עמוק במחשכי הגלות, אנחנו נמצאים בבור השבי של הגלות בידי ממשלת הזדון והכפירה, עבדים משלו בנו פורק אין מידם, נוהגים בנו כבני ערובה ועושים אתנו מה שלבים חפץ, מנחיתים עלינו גזירות רוחניות וגשמיות כאות נפשם, התאחדו יחד שני רשעי עולם אשר אין ראוי להזכיר את שמם במקום קדוש ובזמן קדוש ורוצים להשביט בני ישיבה ואבר"כ כים מתלמודם ולשנות את דפוס ההנהגה שלנו, מכתיבים לנו את סדרי הלימוד, בשעה שהמה והנוער שלהם נמצאים על עברי פי פחת לפני שוקת שבורה, לאחר פשיטת רגל מוחלטת בחינוך, הם מעיזים ברוב שחצונתם להנחיל ולאף אותנו בנושאים יסודיים אלה, בין שונאי ואויבי ישראל יש שני סוגים, יש אשר עומדים עלינו לבלותינו בגוף ויש כאלה אשר עומדים לבלות את נפשונתנו הרוחנית וקיומינו הרוחני, כי אכל את יעקב ואת נוהו השמן, אלה הם שני הכתות, בעוה"ר נתרגשה עלינו הצרה הגדולה הזו ללחום נגד הרוחניות שלנו, מבחוץ אנו עומדים בפני סכנה גשמית ר"ל ומבפנים נחתה עלינו הגזירה הקשה הרוחנית. כל הצרות הסובבות אותנו מבחוץ אינם מעניינים את אנשי הזדון והכפירה, רק זה מה שמציק, בבחינת המן הרשע שאמר: "וכל זה איננו שווה לי בראותי את מרדכי היהודי יושב בשער המלך", בשער מלכו של עולם. כשהם יורדים הם יורדים עד התהום.

אני חושב שאולי לכן נגזר עלינו לסבול יותר מאחינו בני חו"ל, כי אנחנו נמצאים בפלטרין של מלך ורואים את עיר האלוקים מושפלת עד שאול תחתיה, שועלים הילכו בו, מוטל עלינו יותר מאחרים לכאוב את כאב הגלות ולזעוק לפני המלך: עד מתי עוזר בשבי ות- פאתך ביד צר, וכעין זה דברי הרמב"ן המפורסמים בדרשתו לראש השנה שיושבי בני אר"י חטאם גדול יותר כשהם נמצאים בפלטרין של מלך ואעפ"כ אינם מדקדקים היטיב לשוב איליו באמת ובלב שלם, על אחת כמה וכמה כשאין הם דורשים לציון עיר הנידחה, עד אנה תגיון נפש נאנחה.

אנו צריכים להתחזק באמונה שכל מה שנעשה בעולם הוא הכל הוא לבדו עשה עושה ויעשה לכל המעשים ואין בלתו, והכל בא לטובתנו וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, בכדי שנשוב אליו עוד יותר, לעורר אותנו מתרדמתנו העמוקה, להכיר ולראות את האמת, ולהאמין שלא כצורינו צורם ואויבנו פלילים, עלינו לדעת שכל זה הוא עוד שלב בגלות הקשה הזו שנגזרה עלינו לפני בא יום ה' הגדול והנורא. עלינו לעמוד בגבורת לביאים כנגד הגזירות שהם מנחיתים עלינו, כל אב ואם ימסרו את נפשם ולא יתנו לבנם או לבתם ליפול טרף לידיהם הטמאות, ומנהלי המוסדות לא יכנעו ולא יכרעו להם ברך, ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה, עלינו להתחזק ולהאמין אומן כי כל כלי יוצר עליך לא יוצלח וכל לשון תקום למשפט תרשיע, זאת נחלת עבדי ה' וצדקם מאתי, ולא ירעו ולא ישחיתו ככל הר קדשי, אינהו בדידהו ואנו בדידך, יקללו המה ואתה תברך, אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' נזכיר, המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד, יהמו נא רחמיך ה"א והרווח לנו ה"א מכל צרותינו ברוחניות ובגשמיות, חמול עלינו ועל עוללנו וטפינו שיוכלו כולם ללכת בדרת התורה והיראה, אנא רחום ברחמיך הרבים השב שכינתך לציון עירך וסדר העבודה לירושלים ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות.

פסקי הלכות
בעניני ארוסין ונישואין
שבת שלפני הנישואין

- א. שבת שלפני הנישואין מרבים בשמחה לכבוד שמחת הנישואין.
- ב. החתן והכלה לובשים בשבת זו את המלבושים החדשים שהכינו לכבוד הנישואין^(א), ואפילו בשבת חזון מותר ללבשם^(ב).
- ג. נוהגים ללוות את החתן בשירה ובזמרה בהליכתו לבית הכנסת בצפרא דשבתא.
- ד. נוהגים בו כבוד^(ג) ומושיבים אותו במקום מכובד בין בבית הכנסת ובין בעת המסיבה והסעודה.
- ה. חיוב על החתן לעלות לתורה בשבת זו וחיובו דוחה את שאר החיובים^(ד), מלבד נער שנעשה בר מצווה בשבת גופא, שאז נוהגים להטיל גורל מי קודם^(ה).
- ו. יש שנוהגים שקוראים את החתן למפטיר^(ו), אולם מעיקר הדין משמע שהוא צריך לעלות לאחד משבעת הקוראים^(ז), ועכ"פ ישתדל שלא לעלות בהוספות שלאחר ז' הקוראים.

- א. עיין בשולחן העזר סי' ו סק"א ובספר ענבי הגפן פ"ד ס"א ובהערות.
- ב. יעויין ברמ"א או"ח סי' תקנא ס"א ובמג"א שם סק"ו ובדג"מ שם וכף החיים שם סק"י.
- ג. בפרקי דרבי אליעזר פט"ו איתא: "החתן דומה למלך וכו', מה המלך לובש בגדי כבוד כך החתן לובש בגדי כבוד כל ז' ימי המשתה, מה המלך הכל מקלסין אותו כך החתן הכל מקלסין אותו כל שבעת ימי המשתה, מה המלך פניו מאירות כאור החמה כך החתן פניו מאירות כאור החמה שנאמר: והוא כחתן יוצא מחופתו". ועיין בשו"ת פנים מאירות ח"ב סי' ל"ג דמושיבין את החתן בביהכ"ס במקום מיוחד ומכובד. ועיין ברמזי חתן לרבינו המהר"ם מר"ב בסדר ארוסין ונישואין לרבותינו הראשונים סי' יח דחתן דומה למלך ולג' שיא ואינו צריך לעמוד מפני תלמיד חכם ולא מפני נשיא, וזה חידוש גדול.
- ד. עיין במג"א סוף סי' רפב וביאור הלכה סי' קלו.
- ה. יעויין במג"א וביה"ל הנ"ל.
- ו. ראה במ"ב סי' קעא סק"א.
- ז. כן מבואר מדברי המג"א שם. ועיין בשולחן העזר סי' ו סק"ג דיש מקומות שנוהגים לתת לחתן מפטיר, אך לדעתו מן הדין עליו לעלות לאחד משבעת הקוראים וכדמשמע במחזור ויטרי וברוקח, עיי"ש. וראה בספר עזר מקודש פ"ד ס"י ובעהרות שם. ועיין בדב"ר הלבוש שם סי' רפ"ב דאף אם החתונה לא תהיה באותו שבוע, כגון, שנוסע למרחקים, נמי איכא חיוב להעלותו לתורה.

"חגרי שק והתפלישי באפרים"
הננו לשגר בזאת כסא דנחמתא לרומעי"כ הגאון המופלג רבי **חייאל מיכל פרידמן** שליט"א חבר בד"צ שיעור הוראה וראש המולד להוראה עם הניע הבשורה המציעת על הסתלקותו לשמי מרום של אביו הגדול, האי חרף ונחורא נפישא, שפתותיו ששנים נוספות מור, דבריו היו למשיב נפש לאלפים ורבותם הגה"צ רבי **אליעזר דוד פרידמן** זצ"ל רמקום יום אהבם תוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תסיפ לראבה עזר

ברכת מזל טבא נשגר בואת לידידי תנכבד העומד לישין מון רבינו הגאב"ד שליט"א בכל עת ועונה ה"ה הר"ה **ג' הננאל הכהן פודור** שליט"א לרגל אירוסיה הבת למול"ט בשעטומ"צ והא רעווא מן קדמא שיזכה לבנות בית נאמן בישראל על אדני התורה והחסידיות, וימשיך עוד רבות בשנים להרביץ תורה בדרך המסורה לנו מדור דור

לתרומות והנצחות ניתן לפנות
טל': 058-3238947
או לדוא"ל: SHVIVIAASH@GMAIL.COM
לקבלת הגיליון מידי שבוע ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל
SHVIVIAASH@GMAIL.COM

בית הוראה שערי הוראה
זמני פתיחת בית הוראה בראשות הגאב"ד
בין השעות 9:00-14:00 9:30-14:30
בשאר שעות היממה יושבים חברי הב"צ מענה טלפוני 24 שעות ביממה: 03-6161616
בית הוראה לעניני רפואה
03-6148000 או 03-6161616 שלוחה 3

ניתן לשלוח שאלות למרן הגאב"ד שליט"א
בפקס: 0722-60-63-61
לקביעת תורים וקבלת קהל
03-6161616 שלוחה 4